

Izvorni znanstveni članak

355.02(497.4)

355.58(497.4)

Nacionalna sigurnost Republike Slovenije

SINIŠA TATALOVIĆ*

Sažetak

Republika Slovenija, nakon što je u lipanjsko-srpanjskom ratu 1991. godine izborila samostalnost i suverenost, započela je intenzivnu izgradnju sustava nacionalne sigurnosti. U tome je polazila od iskustava drugih država, vlastitih iskustava iz povijesti, te stavova javnosti i političkih stranaka o tim pitanjima. Analiza pokazuje da na ugrožavanje slovenske nacionalne sigurnosti utječe vojno ugrožavanje, ugrožavanje unutarnje sigurnosti i ugrožavanje životnog prostora. Zbog toga je defenirano da sustav nacionalne sigurnosti obuhvaća obrambeni sustav, sigurnosni sustav i sustav zaštite i spašavanja. Iako se suočava sa znatnim problemima u izgradnji sustava nacionalne sigurnosti, posebno vojske, Slovenija je do sada učinila bitne pomake u prilagođavanju kriterijima NATO-a. Međutim, to ipak nije bilo dovoljno da se priključi Poljskoj, Češkoj i Mađarskoj u prvom krugu ulaska u NATO.

Uvod

Završetak hladnog rata i nestanak ideološke i vojne podjele na Istok i Zapad bitno je smanjilo opasnost od globalnog i svjetskog rata, ali su narasle mogućnosti lokalnih i regionalnih ratova i stvaranja kriznih žarišta. Danas možemo govoriti o globalnoj sigurnosti, povećanoj regionalnoj i velikoj nacionalnoj nesigurnosti, posebno država koje su još uvijek na putu demokratizacije i traženja svoga sigurnosnog identiteta. Jedna od takvih država je i Republika Slovenija, koja je do 1991. godine bila jedna od šest republika SFRJ, kad se u kratkotrajnom ratu izborila za svoju samostalnost. Zalaganje za nezavisnu slovensku državu nakon Drugog svjetskog rata uvijek je bio jedan od prioriteta slovenske politike, ovisno o općim okolnostima u federalnom i širem međunarodnom okruženju. Zbog toga su se provodile i stanovite vrste priprema za ostvarivanje toga cilja na političkoj, gospodarskoj, sigurnosnoj, vojnoj i drugim razinama. Intenzitet priprema posebno je dobio na snazi krajem osamdesetih, tako da je Slovenija

* *Siniša Tatalović*, docent na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu na predmetu Znanost o upravljanju - upravljanje nacionalnom sigurnošću i obranom.

spremnno dočekala početak demokratskih promjena u SFRJ i sva iskušenja s tim u vezi, uključujući i intervenciju federalne vojske.¹

Pobjeda u desetodnevnom lipanjsko-srpanjskom ratu², kako na vojnom tako i na političkom planu, dovela je Sloveniju u stanje punog zadovoljstva, ali je i suočila s novim problemima. Jedan od njih, a za mnoge najveći, bio je stvoriti novi, bitno drukčiji sustav nacionalne sigurnosti. Sustav koji će biti primjeren nesigurnom (ratnom) okruženju, ali i usklađen sa sigurnosnim standardima zemalja razvijene demokracije, što bi Sloveniji omogućilo što brži ulazak u euroatlanske sigurnosne integracije. Proces izgradnje sustava nacionalne sigurnosti Republike Slovenije i njegove perspektive prema euroatlanskim sigurnosnim integracijama, posebno NATO-u, vrlo je zanimljiv i poučan. Zbog toga će se u ovom radu prikazati kroz obradu borbe za nezavisnost, pojam i sadržaj nacionalne sigurnosti, izvore ugrožavanja nacionalne sigurnosti, upravljanje nacionalnom sigurnošću, vojnu i civilnu obranu, te odnos Slovenije i NATO-a.

Borba za nezavisnost

Iako je bila ustrojena na nacionalnom načelu kao država, Slovenija je bila i sastavni dio jugoslavenske federacije. Polazeći od ustavnih određenja i prakse, značaj republika u odnosu prema federaciji slabio je i jačao, ovisno o općim političkim okolnostima. S obzirom na sadržaj, republike su s federacijom ostvarivale različite vrste odnosa na gospodarskom području, području stvaranja i održavanja ustavnog poretka, obrani zemlje, te na

¹O tome je zanimljivo mišljenje nekadašnjeg saveznog sekretara za narodnu obranu SFRJ, Veljka Kadrijevića, koji kaže: “Na čelo svih napada iz Slovenije na JNA i po vremenu i po značaju dolazi Kardeljeva koncepcija razbijanja jedinstva i efikasnosti OS Jugoslavije, sadržana u Ustavu 1974. godine. I tada i kasnije, preko oružanih snaga nastupalo se protiv jugoslavenske države. Prema Kadrijeviću, “značajan događaj zbio se u listopadu 1994. godine, kada je na sastanku odabranih tadašnjih rukovodilaca Slovenije donijeta odluka da se ide u otvoreni politički napad na JNA, kao, kako su oni formulirali, na jedini preostali stub federalne države. Istovremeno je odlučeno da se omladinska organizacija Slovenije i njena sredstva informiranja izbace u prve borbene linije pod dobrim izgovorom da je zapravo prirodno što omladina, koja čini vojsku, traži njenu reformu. Ostali, naročito zvanična politika, to će zdušno podržati, ali iz drugog plana i sa većom slobodom manevra, zavisno od situacije. Poslije te odluke, napadi na JNA u Sloveniji postaju češći, raznovrsniji i stalno se pojačavaju, da bi uoči ustavnih promjena 1988. godine postali izuzetno jaki, a u ljeto 1991. godine kulminirali prelaskom u oružane napade.” Kadrijević, Veljko, *Moje viđenje raspada*, Politika, Beograd, 1993., str. 99-100.

²Rat u Sloveniji započeo je 27. lipnja, kad je federalna vojska uz pomoć federalne policije pokušala zauzeti granične prijelaze u Sloveniji, a završio je 6. srpnja 1991. godine. O tome vidi u Janša, Janez, *Premiki - nastajanje in obramba slovenske države 1988-1992*, str. 157-229.

području izvršavanja politike i odluka federacije. Početni savezno-republički oblik federalizma postupno je zamijenjen republičko-saveznim oblikom, s tendencijom eliminiranja federalizma i konstituiranja republika kao samostalnih država. Ovaj proces stvaranja samostalnih država na prostoru SFRJ, posebno je intenziviran početkom devedesetih godina nakon prvih slobodnih i višestranačkih izbora.³ U procesu osamostaljivanja Slovenija je koristila sve formalne mogućnosti i procedure, uključujući i korištenje svojih ovlasti u ostvarivanju nacionalne sigurnosti. Iako je u okviru bivše zajedničke države imala formalnih mogućnosti u reguliranju sustava nacionalne sigurnosti na svom području, ona je, izuzev teritorijalne obrane, mogla organizirati neznatne snage obrane s kojima je mogla neposredno upravljati. Za razliku od tih snaga, na području Slovenije bile su stacionirane velike federalne vojne snage kojima je upravljalo federalno predsjedništvo. One su bile glavna opasnost i prepreka osamostaljivanju Slovenije. Spoznavši tu činjenicu i uvidjevši međunarodne uvjete, Slovenija je odlučila 26. lipnja 1991. godine donijeti odluku o potpunoj nezavisnosti. To je dovelo do lipanjsko-srpanjskog rata 1991. godine, u kojem je slovenska teritorijalna obrana primorala bivšu JNA, stacioniranu u Sloveniji, da prizna poraz i povuče se s njezina teritorija.

U lipanjsko-srpanjskom ratu, iako ga neki vojni analitičari i političari i ne smatraju pravim ratom, već između Ljubljane i Beograda dogovorenim načinom povlačenja JNA iz Slovenije u Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu - bilo je žrtava⁴. Na slovenskoj strani poginulo je 8 pripadnika teritorijalne obrane, 4 policajca i 6 civila. Na strani federalne vojske poginulo je 37 vojnika, a poginulo je i 10 stranih državljana. Na obje strane bilo je 330 ranjenih.⁵

³Uvod u velike društvene promjene u Sloveniji bili su višestranački izbori 1990. godine, na kojima su apsolutnu većinu u Slovenskom parlamentu dobile stranke povezane u DEMOS-u, dok je mjesto predsjednika Republike pripalo reformiranom komunistu Milanu Kučanu. Koalicija DEMOS-a nije dugo funkcionirala te se raspala već u proljeće 1992. nakon drugih i trećih izbora, kad nijedna stranka nije imala dovoljno zastupnika da bi sama mogla sastaviti vladu. Kao najjača stranka iz tih izbora izašli su Liberalni demokrati Slovenije, koji su formirali koalicijske vlade.

⁴O dogovoru između Ljubljane i Beograda piše i Borisav Jović u svojoj knjizi *Posljednji dani SFRJ - izvodi iz dnevnika*, Politika, Beograd, 1994., gdje u razgovoru s predstavnicima Europske unije 7. srpnja 1991. kaže: "Što se tiče Vašeg saznanja o stavovima Slobodana Miloševića koje je jučer izneo, želim Vas obavestiti da su to stavovi koji trajno postoje u Srbiji i koje smo sto puta ponavljali, a meni je veoma žao što ste vi to tek juče shvatili ili čuli. Postavlja se pitanje informacija, odnosno kako dobijate informacije. Želio bih samo da Vas podsetim, a mogla je Vaša ambasada da vas obavesti, a verovatno i da jeste, da je pre nekoliko meseci održan razgovor između najviših predstavnika Slovenije i Srbije u Beogradu i da je njima vrlo jasno rečeno da Srbija nema ništa protiv da Slovenija svoje težnje za osamostaljivanjem ostvari na miran i demokratski način i da se Srbija tome neće suprotstaviti" (str. 353).

⁵Prema: *Vojna v Sloveniji - od napadov na JLA do zmage nad JA*,

Od početka demokratskih promjena i sukoba s vojnim vrhom Slovenija je poklanjala veliku pozornost nacionalnoj sigurnosti, obrani i vlastitoj vojsci, znajući da će taj sukob morati završiti oružanom borbom. U periodu prije lipanjsko-srpanjskog rata 1991. godine, slovensko je vodstvo svoje napore u području nacionalne sigurnosti usmjerilo u tri osnovna pravca:

- onemogućiti utjecaj federalnih organa na organe upravljanja u političkom sustavu Slovenije,

- doći u posjed što veće količine naoružanja teritorijalne obrane, a nju transformirati u samostalnu oružanu silu Republike Slovenije,

- definirati politiku nacionalne sigurnosti Republike Slovenije kao samostalne i suverene države te na toj osnovi mobilizirati što veći broj građana.

Definiranje politike nacionalne sigurnosti ostvareno je još 1990. godine. U raspravi o činiteljima slovenske politike nacionalne sigurnosti istaknuta su dva osnovna zahtjeva:

(1) zaštititi ljude (državljanke), njihove opće i individualne vrijednosti duhovne i materijalne prirode;

(2) ostvariti pretpostavke za obranu i zaštitu svoje suverenosti, uspostavu međunarodnopravnog subjektiviteta Republike Slovenije sa statusom vojne i političke neutralnosti.⁶

Dakle, Republika Slovenija se opredijelila za vojnu i političku neutralnost još u vremenu dok je formalnopravno bila u sastavu bivše SFRJ. Osnovni cilj ovakvog opredjeljenja bio je da se što lakše pridobije međunarodna javnost na svoju stranu u slučaju vojnog napada bivše JNA. Politika neutralnosti koju je proklamirala Republika Slovenija znatno je utjecala na izgradnju njezina sustava nacionalne sigurnosti i vojne organizacije. Glavni uzori u tom pogledu bile su zemlje poput Švicarske, Austrije i Švedske. Osim iskustava drugih zemalja te vlastitih tradicija⁷, a polazeći od uloge obrambenog sustava i vojske u civilnom društvu, politika nacionalne sigurnosti Republike Slovenije temeljila se i na: samostalnosti i suverenosti

Međunarodno tiskovno središte, Ljubljana, 1991., str. 107.

⁶Vidi: Bebler, Anton, Kako varna boš moja dežela, *Revija obramba*, broj 4/1991., str. 7-13.

⁷U izgradnji obrambenog sustava pošlo se i od vojnih i slobodarskih tradicija: organiziranog otpora turskim osvajanjima; seljačkih buna; sustava obrambenog (teritorijalnog) organiziranja u selima i gradovima u 18. stoljeću; pokreta za kulturnu i jezičnu emancipaciju Slovenaca u Austro-Ugarskoj; tradicija borbe za slovensku sjevernu granicu; borbe Slovenaca za ravnopravnost u Kraljevini Jugoslaviji; borbenih tradicija protiv tuđe okupacije u antihitlerovskoj koaliciji; tradicija Narodnooslobodilačke vojske; iskustava iz zajedničkih oružanih snaga u bivšoj SFRJ, tradicija organiziranja teritorijalne obrane u Sloveniji i iskustva lipanjskog rata 1991. godine.

Republike Slovenije; parlamentarnoj političkoj demokraciji; poštovanju ljudskih prava; pravnoj državi i poštovanju načela međunarodnog humanitarnog i ratnog prava.

Republika Slovenija danas je parlamentarna demokracija u kojoj su državne funkcije podijeljene na zakonodavnu, izvršnu i sudbenu. U njoj živi 2,010.000 stanovnika; ima bruto-nacionalni dohodak od 19 milijardi dolara; inflaciju od 12%; vanjski dug od 3 milijarde dolara. U mirnodopskom dijelu oružanih snaga (profesionalci i novaci) ima 9.550 vojnika, a u pričuvi 53.000 vojnika. Godišnji obrambeni proračun iznosi 252 milijarde dolara.

Tablica 1: Usporedba Republike Slovenije sa susjednim zemljama

	Slovenija	Hrvatska	Mađarska	Austrija	Italija
Broj stanovnika	2.010.000	4.600.000	10.155.000	8.012.400	57.867.700
Bruto nacionalni dohodak (u mlrd \$)	19,0	15,0	43,0	206	101,8
Inflacija (u %)	12,6	2	28	2,2	40
Vanjski dug	3,0	3,9	31,7	-	-
Obrambeni proračun	0,252	1,6	0,520	2,2	16
Mirnodopske OS	9.550	64.300	64.300	81.200	328.700
Pričuva	53.000	220.000	173.000	91.000	584.000
Vojni rok (u mjesecima)	7	10	12	6+2	12
Broj tenkova	109	250	853	170	1.319
Obrambeni trošak po stanovniku (u \$)	152.37	347.83	51.21	2745	276.49
% mirnodopskih vojnika	0.46	1.01	0.63	1.01	0.57
km ² po tenku	186,2	224	109	493,2	228,4

Izvor: The Military Balance 1996.-1997.

Usporede li se navedeni podaci za Sloveniju s podacima za susjedne države, prikazani u Tablici 1, može se uočiti da je Republika Slovenija prema većini pokazatelja u prosjeku između Hrvatske i Mađarske, kao zemalja u tranziciji, i Austrije i Italije, kao zemalja razvijene demokracije.

Pojam i sadržaj nacionalne sigurnosti

I nakon proglašenja nezavisnosti i pobjede u lipanjsko-srpanjskom ratu, Slovenija je poklanjala veliku pozornost nacionalnoj sigurnosti, obrani i vojsci. Ta pozornost bila je usmjerena ponajprije na oblikovanje politike nacionalne sigurnosti i izgradnju sustava nacionalne sigurnosti. U tome se po-

lazilo od iskustava lipanjsko-srpanjskog rata 1991. godine, kao i iskustava neposredno prije njegova izbijanja. Međutim, slovenski politički činitelji nisu ostali samo na vlastitim iskustvima, već su uvažili i druge relevantne činitelje, među kojima su: iskustva drugih sličnih zemalja, te javno mnijenje i stavovi glavnih političkih stranaka o nacionalnoj sigurnosti.

Sagledavajući iskustva drugih zemalja koje bi mogle poslužiti kao uzor za organiziranje nacionalne sigurnosti i obrane, pozornost se poklanjala iskustvima Švicarske, Austrije, Švedske i Hrvatske. U tom sklopu posebno su bila važna istraživanja skupine istraživača na ljubljanskom Fakultetu za društvene znanosti, pod vodstvom Antona Grizolda. U jednoj od studija "Raspotja nacionalne varnosti"⁸ Grizold se bavi problemima oblikovanja slovenske nacionalne sigurnosti, svrstavajući ih u tri skupine: 1) sadržajno i terminološko značenje sigurnosti; 2) sigurnost u suvremenim civilizacijsko-kulturnim relacijama i 3) nacionalna sigurnost Slovenije.⁹ Za sigurnost kaže da je možemo definirati kao stanje u kojem je osiguran uravnotežen fizički, duhovni i duševni te ukupni opstanak pojedinca i društvene zajednice u odnosu prema drugim pojedincima, društvenim zajednicama i prirodi. Od oblika razlikuje regionalnu, nacionalnu, međunarodnu i svjetsku (univerzalnu) sigurnost.¹⁰ Pri tome, za nacionalnu sigurnost kaže da se najopćenitije može definirati kao sigurnost države i građana. Ona sadrži: sigurnost nacionalne teritorije (uključujući zračni prostor i teritorijalne vode), zaštitu života ljudi i njihove imovine, zaštitu i očuvanje nacionalne suverenosti te funkcioniranje osnovnih djelatnosti društva (socijalno-ekonomske, društvenopolitičke, kulturne, ekološke, gospodarske i dr.).¹¹

Da bi se sagledali stavovi javnosti o pitanjima nacionalne sigurnosti i obrane, u Sloveniji su provedena i brojna istraživanja javnog mnijenja koja su dala vrlo zanimljive rezultate. U okviru Centra za istraživanje obrane na Fakultetu za društvene znanosti u Ljubljani kontinuirano se provode istraživanja javnog mnijenja o aktualnim sigurnosnim i obrambenim pitanjima. Tako su, između ostalih, istraživane teme, kao što su: položaj vojske u jugoslavenskoj krizi, politička kriza savezne vojske, uloga te vojske u zaostavljanju krize i u raspadu savezne države; europsko i slovensko javno mnijenje o nacionalnoj sigurnosti te o vrijednosnom sistemu stanovnika Slovenije; iskustva rata u Sloveniji; odnos građana prema vojnoj profesiji; percepcija slovenske ugroženosti i mogućnosti povećanja stupnja sigurnosti, posebno na vojnu ugroženost.¹²

⁸Grizold, Anton (ur.), *Raspotja nacionalne varnosti - obramboslovne raziskave v Sloveniji*, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana, 1992.

⁹Ibid., str. 62.

¹⁰Ibid., str. 63.

¹¹Ibid., str. 65.

¹²O tome opširnije vidi u: Grizold, Anton, The National Security of Slovenia: The View of Public Opinion, *Balkan Forum*, broj 3/1995., str. 173-205; Grizold,

Glavne političke stranke Republike Slovenije, polazeći od uloge sigurnosnog i obrambenog sustava te vojske u civilnom društvu, imaju o ovim pitanjima neke zajedničke stavove, koji se mogu svesti na sljedeće:

- nacionalna sigurnost treba uvažavati samostalnost i suverenost Republike Slovenije; parlamentarnu političku demokraciju; poštovanje ljudskih prava; pravnu državu i poštovanje načela međunarodnog prava;

- nacionalna sigurnost treba biti racionalno organizirana u skladu sa zapadnim demokratskim standardima;

- neophodno je ostvarivati učinkovit politički nadzor nad sustavom nacionalne sigurnosti;

- treba težiti prema potpunom uključivanju u europske sigurnosne integracije, posebno u NATO pakt.¹³

Međutim, pojedine političke stranke imaju i neke specifične stavove o nacionalnoj sigurnosti i obrani, sadržane u njihovim političkim programima. Tako se, na primjer, Socijaldemokratska stranka Slovenije zauzima za takvu organiziranost na obrambenom području koja bi osigurala najveći mogući stupanj nacionalne sigurnosti Slovenije i njenih državljana. Za ovu stranku, obrambeno-sigurnosno područje ima najveći utjecaj na opstojnost državne suverenosti i ono je brana pritiscima za povezivanje država na području bivše SFRJ. Zauzimaju se i za ravnopravno uključivanje Slovenije u europske i svjetske obrambene integracije, što će dugoročno povećati stupanj kolektivne sigurnosti u Europi i pozitivno utjecati na sigurnost Slovenije. Socijaldemokrati u svom programu ističu da će se zauzimati za cjelovit parlamentarni nadzor nad svim institucijama koje imaju ovlasti za korištenje posebnih metoda i sredstava (sigurnosnih službi) te za ograničavanje mogućnosti njihove upotrebe. Pozivajući se na Rezoluciju o osnovama nacionalne sigurnosti, ova stranka se zalaže i za razgraničenje između obrambenog i zaštitnog sustava.¹⁴

Slovenski kršćanski demokrati ističu zauzimanje za politiku miroljubivog suživota i nenasilnog političkog rješavanja sporova sa susjednim državama. Međutim, međunarodni položaj Slovenije ne dopušta potpunu demilitarizaciju, zbog čega treba razvijati oružane snage temeljem opće vojne obveze uz što kraće trajanje vojnog roka. Nacionalnu sigurnost i učinkovitu obranu treba ostvarivati uz minimalne obrambene troškove i osiguravajući stalni

Anton (ur.), *Razpotja nacionalne varnosti*, FDV, Ljubljana, 1992.; Jelušić, Ljubica, *Legitimnost sodobnega vojaštva*, FDV, Ljubljana, 1997.; Kotnik, Igor, Predstavitev rezultatov javnomnenjske raziskave o odnosu slovenske javnosti do NATO, u *Slovenija i NATO* (zbornik), Atlantski svet Slovenije, Ljubljana, 1995., str. 80-90.

¹³O stavovima pojedinih dužnosnika slovenskih političkih stranaka više vidi u Zgaga, Blaž, Bo potrebna nova doktrina, *Revija Obramba*, broj 1/1997., str. 4-7.

¹⁴O tome opširnije vidi u Programu Socijaldemokratske stranke Slovenije - Nacionalna varnost, *Internet: <http://www.sds.si/1-prohtml.12>*

parlamentarni nadzor nad sigurnosnim i obrambenim područjem. Profesionalne vojne osobe ne bi smjele biti članovi niti jedne političke stranke, kao što se niti jedna stranka ne bi smjela miješati u sigurnosno i obrambeno područje izvan utvrđene parlamentarne procedure.¹⁵

Združena lista socijaldemokrata (reformirani komunisti) kao alternativu uključivanja u NATO postavlja neutralnost Slovenije i miroljubivu vanjsku politiku, posebno prema susjedima, a poziva se i na iskustva iz narodno-oslobodilačkog rata. O uključivanju u NATO, prema njihovom mišljenju, trebali bi odlučiti građani referendumom. Združena lista smatra da Slovenija jača svoju sigurnost aktivnim sudjelovanjem u sustavu kolektivne sigurnosti kroz Organizaciju ujedinjenih naroda, Organizaciju za europsku sigurnost i suradnju, a uključivanje Slovenije u Europsku uniju također bi jačalo njenu sigurnost i smanjilo ugroženost. Sigurnost Slovenije mora jamčiti sigurnost nacionalnog teritorija, uključujući zračni prostor i teritorijalne vode, zaštitu ljudi i njihove imovine te zaštititi nacionalnu suverenost i ostvarivanje osnovnih društvenih funkcija. Budući da, prema njihovom mišljenju, politizacija sigurnosnog i obrambenog područja slabi sigurnost Slovenije, potreban je stalni demokratski nadzor nad oružanim snagama, posebno glede njihovih troškova i političke neutralnosti.¹⁶

Liberalni demokrati Slovenije ističu kako je brzi razvoj na svim područjima ljudskog djelovanja uvjetovao da suvremena sigurnost postane univerzalna (svjetska) i nedjeljiva prema državama, što svakoj državi daje dodatnu odgovornost. Zbog toga je nacionalna sigurnost i obrana jedan od temeljnih nacionalnih interesa, pa liberalni demokrati ističu kako će nastojati da ova problematika dobije važno mjesto u radu Državnog zbora. Prema njihovom mišljenju, za nacionalnu sigurnost posebno je važan uravnotežen društveni razvoj koji se temelji na poštovanju osnovnih ljudskih prava te politički, socijalno i gospodarski stabilnoj Sloveniji. Za liberalne demokrate značajno je održavanje tehnološkog razvoja koji bi umanjio zagađivanje prirodne okoline, a zalažu se i za postupnu demilitarizaciju područja središnje Europe te za ulazak Slovenije u europske sigurnosne integracije, za što je, prema njihovom mišljenju, potrebna referendumski odluka. Liberalni demokrati smatraju da oružane snage moraju biti depolitizirane i što više profesionalne, osposobljene i opremljene za brze intervencije. Obrazovanost i osposobljenost časnika mora biti na razini časnika u razvijenim europskim državama, zbog čega se moraju školovati na međunarodno priznatim vojnim školama. Oružane snage te časnici moraju biti osposobljeni i za sudjelovanje u mirovnim operacijama, humanitarnim

¹⁵O tome opširnije vidi u Programu Slovenskih kršćanskih demokrata - Obramba države, *Internet: <http://www.skd.si/stranka/program.html>*

¹⁶O tome opširnije vidi u Programu Združene liste - Mednarodna varnost in obramba, *Internet: <http://www.zlsd.si/program/program12.htm>*

akcijama te zaštititi i spašavanju u slučaju elementarnih nepogoda i tehničkih nesreća.¹⁷

Slovenska ljudska stranka, koja u slovenskoj vladi ima Ministarstvo obrane, zalaže se za otvorenost Slovenije prema Europi i svijetu, za aktivnu i miroljubivu vanjsku politiku, za ravnopravno sudjelovanje u procesu europske i svjetske integracije, ali jasno čuvajući identitet suverene države. Ova stranka se zalaže i za opću vojnu obavezu, teritorijalnu organizaciju vojske, učinkovitu i ne skupu obranu. Prema njihovom mišljenju potreban je što brži razvoj obrambene strategije ujedinjene Europe.

Polazeći od navedenih i svih drugih relevantnih činitelja, Državni zbor Republike Slovenije je 1993. godine usvojio temeljni dokumenat o nacionalnoj sigurnosti i obrani pod nazivom Rezolucija o izvorišnim osnovama nacionalne sigurnosti Republike Slovenije.¹⁸ U njoj je nacionalna sigurnost Republike Slovenije definirana kao stanje u kojem se ostvaruje zaštita ljudskih prava i temeljnih sloboda, uravnotežen gospodarski, socijalni i kulturni razvoj te ostvarivanje drugih životnih interesa, djelovanje demokratske, pravne, suverene i teritorijalno jedinstvene i nedjeljive države Republike Slovenije. Kao glavni oblici ugrožavanja tako definirane nacionalne sigurnosti Republike Slovenije posebno se ističu: vojno ugrožavanje nacionalne sigurnosti; ugrožavanje unutarnje sigurnosti i ugrožavanje živornog prostora Republike Slovenije.

Definirana je i politika nacionalne sigurnosti Republike Slovenije kao cjelina političkih, ekonomskih, socijalnih, ekoloških, pravnih, obrambenih, sigurnosnih i drugih opredjeljenja, aktivnosti i mjera s kojima se ostvaruje što veći stupanj nacionalne sigurnosti, a što je temeljni cilj politike nacionalne sigurnosti.

Pod sustavom nacionalne sigurnosti Republike Slovenije, prema ovoj rezoluciji, podrazumijeva se cjeloviti mehanizam (nositelji i njihove aktivnosti), koji ostvaruje nacionalnu sigurnost sprečavanjem i otklanjanjem ugrožavanja temeljnih vrijednosti u skladu s ustavno i međunarodno priznatim standardima razvijenih parlamentarnih demokracija te međunarodnih organizacija. Sustav nacionalne sigurnosti sastoji se od *obrambenog sustava*, u kojeg spadaju oružane snage i civilna obrana, te *sigurnosnog sustava*, u kojeg spadaju unutarnji poslovi i obavještajno-sigurnosna djelatnost, kao i *sustav zaštite i spašavanja*.

¹⁷O tome opširnije vidi u Programu Liberalnih demokrata Slovenije - Varnosna politika, obramba in zaščita, *Internet: <http://www.lds.si/LDS/prog 9.html>*

¹⁸Rezolucija o izvorišnim osnovama nacionalne sigurnosti Republike Slovenije objavljena je u *Uradnom listu Republike Slovenije*, broj 71 od 30. prosinca 1993. godine.

Shema 1: Sustav nacionalne sigurnosti Republike Slovenije*Izvori ugrožavanja nacionalne sigurnosti*

U pripremanju za ostvarivanje nacionalne sigurnosti Republika Slovenija uzima u obzir sve vrste opasnosti - od moguće oružane agresije i drugih nasilnih akcija drugih država, preko organiziranog i međunarodnog kriminala i svih oblika ugrožavanja osobne i kolektivne sigurnosti, pa do ugrožavanja čovjekovog okoliša. S motrišta obrane, sigurnosti i zaštite, posebno se izdvaja vojna ugroženost, ugrožavanje unutarnje sigurnosti nasilnim sredstvima, ugrožavanje čovjekovih prava i sloboda, kulturnog i prirodnog naslijeđa, te čovjekovog okoliša.

Na moguće vojno ugrožavanje nacionalne sigurnosti Republike Slovenije dugoročno će utjecati opće smanjenje napetosti, razoružanje i demilitarizacija u europskim i svjetskim razmjerima, te procesi gospodarske integracije i razvoja kolektivne sigurnosti i suradnje u Europi. U nadolazećem periodu za nacionalnu sigurnost Slovenije, posebno će biti važno smirivanje napetosti i stabiliziranje stanja na Balkanu, odnosno u Bosni i Hercegovini.

Zbog toga je Slovenija posebno zainteresirana za uspješno i cjelovito rješavanje konflikta na tom području.

Slovenski stratezi su mišljenja da se navedeni pozitivni sigurnosni procesi neće odvijati željenom brzinom te da će biti suočeni s različitim problemima, dok će negativne sigurnosne procese na Balkanu, dugoročno biti teško zaustaviti. To će negativno utjecati na stupanj sigurnosti, što uvjetuje postojanje adekvatne obrambene sposobnosti. Oni smatraju da nacionalna sigurnost Republike Slovenije može biti ugrožena:

- zbog neriješenih nacionalnih, gospodarskih, političkih, vojnih i drugih odnosa i interesa među državama koje su nastale na području SFRJ i nastojanja da se ti odnosi rješavaju silom, što može lako dovesti do vojnih sukoba širih razmjera;

- zbog mogućih zahtjeva i pokušaja "popravljanja nepravednih i nepovijesnih granica". Do takvih zahtjeva može doći u slučaju izražene unutarnje gospodarske, socijalne, političke ili obrambene krize u Republici Sloveniji, ali i zbog nastavka sukoba na Balkanu zbog neriješenih graničnih problema;

- zbog većeg zastoja u smanjivanju napetosti ili integracijskih procesa, što bi ponovo moglo ožviti različita krizna žarišta u Europi ili zbog nepredviđenih razloga na Istoku, gdje još uvijek postoje veliki vojni potencijali, uključujući i nuklearno oružje.¹⁹

Ugrožavanje unutarnje sigurnosti Republike Slovenije, mnogo je raznovrsnije, a može se manifestirati:

- kao neposredno ili posredno rušenje ustavnog uređenja, u okviru kojeg se može očekivati intenzivno obavještajno djelovanje, poticanje izvanrednog stanja, te konkretne terorističke aktivnosti;

- kao nezakonito ili subverzivno organiziranje i djelovanje s namjerom izazivanja izvanrednog stanja na socijalnoj, nacionalnoj ili nekoj drugoj osnovi;

- kao razni oblici zloupotrebe državnog teritorija za terorističko djelovanje ekstremnih, iredentističkih skupina i terorističkih organizacija za djelovanje protiv ili u funkciji trećih država;

- kao narastanje različitih pojavnih oblika kriminala unutar države ili narastanje organiziranog međunarodnog kriminala (trgovina drogama, oružjem, bijelim robljem, krađa automobila...); različiti oblici ekonomskog kriminala, posebno u procesu privatizacije;

- kao povećanje kršenja javnog reda i mira;

¹⁹O tome vidi u Rezoluciji o izvorišnim osnovama nacionalne sigurnosti Republike Slovenije, *Uradni list Republike Slovenije*, broj 7/1993., str. 3682.

- kao snižavanje razine prometne sigurnosti;
- kao neovlašteni prelasci državne granice i izazivanje graničnih incidenata;
- kao brojniji prelasci izbjeglica preko državne granice uslijed ratnih događanja u susjednim državama ili nekontrolirana ekonomska imigracija.

Ugrožavanje nacionalne sigurnosti Republike Sloveniji tema je i istraživanja javnog mnijenja. U jednom takvom istraživanju ispitanicima (N=2072) je ponuđeno pitanje: *Koliko po vašem mišljenju sljedeće pojave ugrožavaju sigurnost Slovenije?* Za svaku od 9 pojava ponuđena su četiri moguća odgovora 1-jako, 2-srednje, 3-malo, 4-uglavnom ne, 5-ne znam, a ispitanici su se odlučivali za jedan odgovor. Rezultati su prikazani u Tablici 2.

Tablica 2: Percepcija ugrožavanja sigurnosti Slovenije

Pojava nesigurnosti	Jako	Srednje	Malo	Uglavnom ne	Ne znam	B.O.
1. Uništavanje okoliša	51,2	30,6	11,5	2,7	3,8	0,2
2. Tehnološke nesreće	27,0	39,2	25,1	3,5	5,1	0,1
3. Prirodne nesreće	34,2	40,4	19,7	2,6	3,0	0,1
4. Vojna ugroženost od drugih država	7,1	9,3	20,1	55,3	8,1	0,2
5. Socijalni nemiri	26,4	37,1	25,7	5,8	5,0	0,2
6. Slabo gospodarstvo	58,3	26,9	8,8	2,4	3,4	0,2
7. Zaostajanje u znanosti i tehnologiji	41,0	32,5	13,3	5,1	7,9	0,1
8. Rasprodaja društvenog bogatstva	31,6	28,8	17,8	11,0	10,7	0,2
9. Kriminal	25,4	28,4	30,4	9,0	6,5	0,3

Izvor: Malešić, Marijan, Civilna obramba u sistemu nacionalne varnosti, u *Razpotja nacionalne varnosti*, FDV, Ljubljana, 1992., str. 122.

Dobiveni rezultati pokazuju da na sigurnost Slovenije od navedenih pojava najviše mogu utjecati slabo gospodarstvo (najniža srednja vrijednost 1.54), slijede uništavanje okoliša (1.64), zaostajanje u znanosti i tehnologiji (1.81) i prirodne nesreće (1.90). Zanimljivo je da je vojna ugroženost od drugih država na posljednjem mjestu, sa srednjom vrijednošću od 3.35. Ova

vrsta ugrožavanja nacionalne sigurnosti Slovenije istraživana je i u odnosu prema pojedinim susjednim zemljama, a dobiveni rezultati su prikazani u Tablici 3.

Na pitanje: *Bi li, po vašem mišljenju, neka od ovih okolnih država mogla ugroziti Sloveniju kao nezavisnu državu?* Ispitanici su u postocima dali sljedeće odgovore prema godinama provođenja istraživanja:

Tablica 3: Izvori vojnog ugrožavanja Republike Slovenije

Država	Godina			
	1990.	1991.	1992.	1993.
1. Austrija	7,5	2,1	1,5	2,3
2. Mađarska	3,9	0,7	0,3	0,5
3. Hrvatska	3,8	3,5	46,5	55,4
4. Italija	9,4	4,4	1,4	4,3
5. Njemačka	3,2	0,5	0,4	0,1
6. Srbija	47,2	27,3	17,0	21,2

Izvor: Peinkihner A., Vojaška ogroženost Slovenije danes, *Obramba*, 1/1995., str. 5.

Iz navedenih podataka vidljivo je da, prema mišljenju Slovenaca, najveća opasnost dolazi od država nastalih raspadom SFRJ. Najprije je najveća opasnost dolazila od Srbije, a kasnije od Hrvatske. Na drugoj strani, opasnost od drugih okolnih država u stalnom je opadanju, s izuzetkom Italije. Ovakvi rezultati imaju utjecaj na politiku nacionalne sigurnosti i obrane kroz predlaganje, usvajanje i provođenje konkretnih mjera, kako na unutarnjem tako i na vanjskom planu.

Upravljanje nacionalnom sigurnošću

U Republici Sloveniji kao parlamentarnoj demokraciji, državne su funkcije podijeljene na zakonodavnu, izvršnu i sudbenu, a za svaku od njih postoje posebni organi. Zakonodavnu funkciju u političkom sustavu Republike Slovenije vrši Državni zbor (skupština), sastavljen od 90 zastupnika koji se biraju na općim, neposrednim i tajnim izborima.²⁰ Mandat članova

²⁰Prema članku 80. Ustava Republike Slovenije, na izborima za Državni zbor održanim 10. studenog 1996. godine ukupno 90 zastupničkih mjesta raspodijeljeno je između Liberalne demokracije Slovenije (LSD) - 25 zastupnika; Slovenske pučke

Državnog zbora traje četiri godine. Međutim, ako bi mandat zastupnika završavao za vrijeme rata ili izvanrednog stanja, on se produžava za šest mjeseci od dana završetka rata ili prestanka izvanrednog stanja.²¹ Državni zbor u području nacionalne sigurnosti ima sljedeće nadležnosti:

- donosi zakone i druge propise iz oblasti nacionalne sigurnosti i obrane,²²
- verificira međunarodne sporazume,²³
- može raspisati referendum o određenim pitanjima obrane, ako se za to izjasni trećina zastupnika Državnog zbora, Državni savjet²⁴ ili 30.000 birača,²⁵
- proglašava izvanredno stanje kad postoji velika opasnost za opstanak države,
- odlučuje o uvođenju radne i materijalne obveze u izvanrednom stanju, koja je proglašena zbog povećane mogućnosti napada na zemlju ili u slučaju neposredne vojne opasnosti,²⁶

stranke (SLS) - 19 zastupnika; Socijaldemokratske stranke (SDS) - 16 zastupnika; Slovenskih kršćanskih demokrata (SKD) - 10 zastupnika; Združene liste socijalnih demokrata (SKD) - 9 zastupnika; Slovenske nacionalne stranke (SNS) - 4 zastupnika; Demokratske stranke umirovljenika Slovenije - 5 zastupnika i pripadnika talijanske i mađarske manjine koje su dobile po jednog zastupnika. Temeljem takvih rezultata, koalicijsku vladu su formirale tri stranke: LSD, SLS i Demokratska stranka umirovljenika Slovenije.

²¹Članak 81. Ustava Republike Slovenije.

²²Državni zbor je do sada usvojio gotovo sve sistemske zakone i temeljne dokumente koji reguliraju nacionalnu sigurnost i obranu: Rezoluciju o osnovama nacionalne sigurnosti; Zakon o obrani; Zakon o vojnoj obvezi; Zakon o osiguranju sredstava za realizaciju osnovnih razvojnih programa oružanih snaga u godinama 1994-2001; Doktrinu vojne obrane; Zakon o zaštiti od požara; Zakon o vatrogastvu; Zakon o zaštiti od prirodnih i drugih nesreća. Navedeni zakoni i dokumenti u velikoj mjeri su usklađeni sa zapadnim standardima, iako će ih trebati još doradivati, posebno u području reguliranja vojne problematike, nakon što Slovenija nije primljena u NATO u prvom krugu na Madridskom sastanku 1997. godine.

²³Članak 86. Ustava Republike Slovenije.

²⁴Državni savjet je zastupništvo nositelja socijalnih, gospodarskih, javnih i lokalnih interesa. Čini ga 40 članova, a njegov rad se uređuje posebnim zakonom. Ovo tijelo ima zakonodavnu inicijativu i savjetodavnu funkciju. Vidi članke 96-101. Ustava Republike Slovenije.

²⁵Članak 90. Ustava Republike Slovenije.

²⁶Članak 82. točka 4. Zakona o obrambi Republike Slovenije, *Uradni list Republike Slovenije*, 82, (1994).

- proglašava ratno stanje na prijedlog Vlade i odlučuje o provođenju opće mobilizacije,
- odlučuje o uporabi oružanih snaga,
- usvaja dugoročne programe razvoja i opremanja Slovenske vojske,
- preko nadležnog radnog tijela daje strategijska usmjerenja djelovanja obavještajno-sigurnosne službe Ministarstva obrane, kao sastavnog dijela sigurnosno-obavještajne djelatnosti države,²⁷
- nadzire organizaciju, pripreme i ostvarivanje obrane države neposredno ili preko određenih radnih tijela.

U skladu s ovakvim nadležnostima, uočljivo je da Državni zbor može značajno utjecati na organiziranje i funkcioniranje sustava nacionalne sigurnosti. Nakon drugih demokratskih izbora, kad je Državni zbor organiziran u skladu s novim Ustavom, Slovenija se suočila s tendencijama uplitanja vojske u politiku.²⁸ Uviđajući moguće posljedice utjecaja vojske na politiku, te neke druge izvaninstitucionalne poteze tadašnjeg ministra obrane na mogućnost nadzora vojske, Državni zbor je, koristeći svoje ustavne ovlasti, uz velike otpore javnosti, smijenio ministra obrane. Nakon toga je Državni zbor, zajedno s predsjednikom Republike i predsjednikom Vlade, uspostavio nadzor nad vojskom, te nastavio izgrađivati Ustavom utvrđeni odnos između civilnih i vojnih institucija.

Predsjednik Republike Slovenije bira se na neposrednim, slobodnim i tajnim izborima na rok od pet godina. U slučaju da mandat predsjednika završava u vrijeme rata ili izvanrednog stanja, on se produžuje za šest mjeseci od dana završetka rata ili prestanka izvanrednog stanja.²⁹ Predsjednik Republike Slovenije predstavlja Republiku i vrhovni je zapovjednik oružanih snaga.³⁰ Predsjednik Republike, vezano za obranu i vanjsku politiku, ima sljedeće nadležnosti:

- proglašava zakone iz oblasti obrane,

²⁷Članak 82. točka 6. Zakona o obrambi Republike Slovenije, *Uradni list Republike Slovenije*, 82, (1994).

²⁸Tadašnji ministar obrane Republike Slovenije poduzeo je određene aktivnosti koje su trebale omogućiti veće učešće u političkom odlučivanju, a bile su usmjerene ne samo prema Državnom zboru i predsjedniku Republike nego i prema suparničkom Ministarstvu unutarnjih poslova. Zastupnici u Državnom zboru tvrdili su da se njihovi telefoni u parlamentu i u službenim stanovima prisluškuju. Prisluškivanjem zastupničkih telefonskih razgovora bavila se na svom zasjedanju bez prisutnosti javnosti i parlamentarna komisija za nadzor nad sigurnosnim službama. Vidi V. Zagorac: Prisluškivanje u slovenskom parlamentu, *Večernji list*, 11.03.1995.

²⁹Članak 103. Ustava Republike Slovenije.

³⁰Članak 102. Ustava Republike Slovenije.

- dodjeljuje odlikovanja i priznanja,
- postavlja i opoziva veleposlanike i poslanike,
- imenuje određene državne dužnosnike u oblasti obrane,
- izdaje ovjere o ratifikaciji sporazuma,
- u slučaju da se ne može sastati Državni zbor, proglašava izvanredno stanje i ratno stanje, ali te odluke mora potvrditi Državni zbor,
- u ratnom ili izvanrednom stanju donosi uredbe sa zakonskom snagom, koje se odnose na obranu u slučaju da se Državni zbor ne može sastati,
- odlučuje o uporabi Slovenske vojske, uvođenju radne obveze i opće mobilizacije u izvanrednom stanju, ako se Državni zbor ne može sastati.³¹

Iz nadležnosti predsjednika Republike uočava se da on, iako je vrhovni zapovjednik oružanih snaga, nema velike ovlasti u području nacionalne sigurnosti i obrane, izuzev u uvjetima kad se Državni zbor ne može sastati. Premda se bira na neposrednim i tajnim izborima, predsjednik Republike više obavlja protokolarne i druge dužnosti reprezentiranja države, nego što vrši vlast.

Nositelj izvršne vlasti u slovenskom političkom sustavu je Vlada. Prema ustavu, Vlada se sastoji od predsjednika i ministara, koji su u okviru svojih nadležnosti samostalni i odgovorni Državnom zboru. Predsjednik Republike nakon savjetovanja s predsjednicima zastupničkih skupina predlaže Državnom zboru kandidata za predsjednika Vlade koji se bira tajnim glasanjem, a treba dobiti natpolovičnu većinu zastupnika u skupštini. Izabrani predsjednik Vlade predlaže Državnom zboru ministre koji se prije postupka glasanja moraju predstaviti tijelu Državnog zbora nadležnom za pojedini resor.³²

Ministar obrane se prije izbora mora predstaviti Komisiji za obranu i nacionalnu sigurnost te odgovoriti na postavljena pitanja. Na taj način je osigurano da Državni zbor može učinkovitije utjecati na upravljanje Ministarstvom obrane i preventivno otkloniti opasnost da na to mjesto dođe osoba koja bi mogla doprinosti politizaciji vojske. Predsjednik Vlade i ministri su zajedno odgovorni za funkcioniranje Vlade, a svaki ministar i za djelovanje svog ministarstva.

Vlada je odgovorna za svoj rad Državnom zboru koji joj može izglasati i nepovjerenje. U slovenskom političkom sustavu Vlada je određena kao vrh državne uprave, ali ne i kao jednakopravno tijelo političke vlasti. Najviši organ političke vlasti je Državni zbor, a jednakopravan mu je samo

³¹Članak 83. Zakona o obrambi Republike Slovenije, *Uradni list Republike Slovenije*, 82, (1994.).

³²Članak 112. Ustava Republike Slovenije.

predsjednik Republike. Zbog toga Vlada mora djelovati po nuputcima i pod nadzorom Državnog zbora, pa predsjednik Vlade nema političku ulogu kakvu imaju, primjerice, njemački ili austrijski kancelar.³³

Vlada u području obrane ima sljedeće nadležnosti:³⁴

- usklađuje organizaciju, pripreme, te upravlja civilnom i vojnom obranom države,

- neposredno upravlja civilnom obranom, usklađuje je s vojnom obranom, te brine o prikupljanju nužnih sredstava nakon proglašenja izvanrednog ili ratnog stanja,

- odlučuje o sudjelovanju Slovenske vojske u izvršavanju obveza, preuzetih u međunarodnim organizacijama,

- za operativno usklađivanje vojne i civilne obrane, sigurnosnih zadataka, provođenje zaštite i spašavanja, te za ostvarivanje obrane u skladu sa smjernicama Državnog zbora u ratu, imenuje Državni operativni stožer obrane, kojega čine predstavnici civilne i vojne obrane, unutarnjih i vanjskih poslova, sigurnosno-obavještajne službe, zaštitnih službi i drugih,

- imenuje operativne stožere obrane u pokrajinama, koji su odgovorni Državnom operativnom stožeru obrane,

- donosi podzakonske propise iz područja obrane i vrši druge poslove u skladu sa zakonom.

Da bi mogla obavljati navedene zadaće, Vlada ima Savjet za nacionalnu sigurnost kao svoj savjetodavni i koordinativni organ za područje obrane, sigurnosnog sustava, zaštite i spašavanja te za druga pitanja nacionalne sigurnosti.³⁵

Upravljanje obrambenim poslovima u nadležnosti je Ministarstva obrane, na čijem čelu je ministar, u pravilu civil kojeg predlaže predsjednik Vlade, a imenuje Državni zbor. Za pojedina područja djelovanja Ministarstva, ministar predlaže, a Vlada imenuje četiri državna tajnika koji su odgovorni za unutarnju organizaciju i kadrove, Slovensku vojsku, za razvoj Slovenske vojske i suradnju s Državnim zborom, te za sustav zaštite i spašavanja. Poradi provođenja zakonom utvrđenih zadaća u oblasti obrane, Ministarstvo je podijeljeno u dva osnovna dijela: civilni i vojni. Civilni dio čini nekoliko organizacijskih cjelina nadležnih za pojedine zadaće, kao što su: Kabinet ministra, Uprava za zaštitu i spašavanje, Inspektorat za sigurnost pred

³³Peršak, Teodor, Vloga vlade v novem ustavnem sistemu, *Teorija in praksa*, 3-4, (1992.), str. 310-312.

³⁴Članak 84. Zakona o obrambi Republike Slovenije, *Uradni list Republike Slovenije*, 82, (1994.).

³⁵Članak 25.a Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Vladi Republike Slovenije, usvojen 16.4.1996.

prirodnim i drugim nesrećama, Uprava za civilnu obranu, Uprava za telekomunikacije i uprava za graditeljstvo, stanovanje i opće poslove.³⁶

Vojni dio ministarstva čini Glavni stožer Slovenske vojske, koji izvršava vojne i stručne zadaće u svezi s organizacijom, osposobljavanjem i uporabom Slovenske vojske. Na čelu Glavnog stožera nalazi se načelnik koji je odgovoran za operativnu uporabu oružanih snaga i izvršenje zadaća koje dobije od predsjednika Republike ili ministra obrane.³⁷ Načelnik Glavnog stožera ima tri pomoćnika na koje su povezani Odsjek za organizacijsko-mobilizacijske poslove, Obavještajni odsjek, Operativni odjel, Odjel za obuku, Odsjek za logistiku, Odsjek rodova kopnene vojske i Odsjek ratnog zrakoplovstva i protuzračne obrane. Glavni stožer nadređen je pokrajinskim zapovjedništvima koja imaju sjedišta u Mariboru, Novom Mestu, Ljubljani, Postojni, Novoj Gorici i u Kranju.³⁸ Za svoj rad u uporabi oružanih snaga, načelnik Glavnog stožera odgovoran je predsjedniku Republike kao vrhovnom zapovjedniku, a u vršenju zadaća vezanih za organizaciju, opremanje i osposobljavanje oružanih snaga odgovoran je ministru obrane, Vladi i Državnom zboru. To pokazuje kako je u Sloveniji osiguran dvostruki nadzor oružanih snaga, onaj koji ostvaruje predsjednik Republike i onaj koji ostvaruju Vlada i Državni zbor. Ovo osigurava da niti jedna od tih institucija nema isključivu mogućnost utjecaja na oružane snage.

Vojna obrana

Budući da prije uspostavljanja samostalnosti nije imala vlastite oružane snage, izuzev teritorijalne obrane, Republika Slovenija nije suočena s reorganizacijom postojećih, već izgradnjom potpuno novih oružanih snaga. U tome polazi od najviših zapadnih standarda i prosudbe stanja u ne baš jednostavnom vojno-političkom okruženju. U cilju da što prije izgradi vlastite oružane snage i uskladi ih sa zapadnim standardima, Slovenija je 2. ožujka 1994. primljena u "Partnerstvo za mir", dok bi se definitivno učlanjenje u NATO moglo očekivati u drugom krugu zemalja, do kraja stoljeća.

Iz desetodnevnog lipanjsko-srpanjskog rata 1991. Slovenija je izašla kao pobjednik sa značajnim vojnim i policijskim snagama. U periodu nakon

³⁶O organizaciji i zadaćama civilnog dijela Ministarstva obrane vidi u Ministarstvo za obrambo Republike Slovenije, *Revija Obramba*, broj 7/1996., str. 8-11.

³⁷Načelnika Glavnog stožera Slovenske vojske imenuje Vlada na prijedlog ministra obrane. U slučaju promjene ministra (ostavka ili formiranje nove Vlade) načelnik Glavnog stožera je obavezan ponuditi novom ministru mandat na raspolaganje.

³⁸O tome opširnije vidi u Obrambene snage Republike Slovenije - Slovenska vojska, *Revija Obramba*, broj 7/1996., str. 14-20.

rata započela je reorganizacija vojske i policije i usklađivanje njihove organizacije s mirnodopskim potrebama. Taj se proces nije odvijao bez problema, ponajprije onih koji su bili u svezi s embargom na uvoz oružja koji se odnosio i na Sloveniju. Zbog toga se Slovenska vojska morala opremati na ilegalnom i puno skupljem tržištu ili koristiti naoružanje koje je pripadalo teritorijalnoj obrani ili je zaplijenjeno od federalne vojske. Dodatni problem je bilo i suparništvo između vojske i policije, čija su vodstva bila mišljenja da se nejednako vrednuju njihove zasluge u stvaranju slovenske države u ratu za samostalnost, a bila je započela i politizacija obiju organizacija.³⁹ Sukob vojske i policije kulminirao je “slučajem Smolnikar” u ožujku 1994. godine⁴⁰, kad je zabrinutost političara za nadzor nad sigurnosnim i obrambenim institucijama dostigla vrhunac. Uslijedilo je smjenjivanje ministra obrane, a nakon toga i bitne kadrovske promjene u Ministarstvu obrane, te zapovjednoj strukturi Slovenske vojske. Tim promjenama se nastojala zaustaviti politizacija vojske te započeti proces njene potpune depolitizacije. U periodu nakon prvih demokratskih izbora 1990. godine provedena je formalna depolitizacija vojske. Tada je na čelo Ministarstva obrane došla civilna osoba, dužnost načelnika Glavnog stožera oružanih snaga odvojena je od ministra obrane, a ustanovljena je i dužnost vrhovnog zapovjednika, koja Ustavom pripada predsjedniku Republike. Međutim, u Sloveniji, kao i drugim bivšim socijalističkim zemljama, još uvijek se osjeća utjecaj vojnika u politici, a postoje i nesuglasice između vojnika i političara o nizu pitanja vezanih za obranu. Da bi se to izbjeglo, bit će potrebno uspostaviti ravnotežu utjecaja političkih stranaka na obrambeni ustroj, što je za NATO standarde uobičajna praksa te provoditi stalni civilni nadzor nad obrambenim i poluvojnim snagama, kako se one ne bi miješale u politički život zemlje ili raznim neprimjerenim postupcima ugrožavale ustavni ili pravni poredak države.

Slovenska vojska sastoji se od združenih, taktičkih i operativnih postrojbi organiziranih i opremljenih za djelovanje na području cijele države te za izvođenje svih vrsta bojnih djelovanja.⁴¹ Oružane snage imaju svoj mirnodopski i ratni sastav. Mirnodopski sastav se popunjava djelatnim vojnicima, časnicima i građanskim osobama na službi u oružanim snagama i vojnicima (novacima) koji služe vojni rok. Djelatni vojnici raspoređeni su uglavnom u postrojbe za posebne namjene, dok su časnici i građanske osobe na službi u oružanim snagama raspoređeni u stožere, nastavna središta i zavode. Broj vojnika (novaka) na služenju vojnog roka čini najveći

³⁹O tome vidi u Zagorac, Vladimir, Sukob slovenskih ratnika, *Večernji list*, 21.08.1993.

⁴⁰Slučaj Smolnikar se odnosi na događaj kad su maskirani komandosi specijalne brigade Ministarstva obrane “MORIS”, koju je nadzirao tadašnji ministar obrane, neovlašteno uhitili i pretukli civila Milana Smolnikara.

⁴¹Članak 40. Zakona o obrambi Republike Slovenije, *Uradni list Republike Slovenije*, broj 82/1994.

dio mirnodopske vojske. Jedan dio njih se nalazi na temeljnoj ili specijalističkoj obuci, dok je drugi raspoređen na različite bojeve dužnosti. Ratni (pričuvni) sastav oružanih snaga se popunjava vojnim obveznicima i materijalno tehničkim sredstvima iz popisa. Ovakva organizacija oružanih snaga, u kojima se osim djelatnih vojnika nalaze i novaci te veliki broj pričuvnih vojnika, bit će promijenjena.

Prema Doktrini vojne obrane koju je usvojila Vlada 1995. godine, mnogoljudne oružane snage popunjene temeljem opće vojne obveze potrebno je zamijeniti oružanim snagama u čijem će mirnodopskom jezgri veći postotak činiti profesionalni vojnici, a manji novaci na služenju vojnog roka i pričuvni vojnici.⁴² Slovenska vojska je sastavljena od manevarskih i teritorijalnih snaga i dva bojeva ešalona. U postrojbama Slovenske vojske (mirnodopskim i ratnim) raspoređeno je oko 4% stanovnika Slovenije. Prema Doktrini vojne obrane, cilj je da se dugoročno veličina Slovenske vojske smanji na oko 3% stanovništva.⁴³ Takav cilj su sugerirale i NATO komisije i inspekcije koje su obišle dosadašnje potpisnice "Partnerstva za mir", pa i Sloveniju, uočivši da se njihove oružane snage suočavaju s problemom adekvatne popune i novačenja prema zapadnim standardima.

Dosadašnji sustav obuke utemeljen na ruskom modelu, a koji je i u Sloveniji ostavio trag, potrebno je zamijeniti novim NATO sustavom. Iako se mislilo da se uvođenje NATO modela obuke može izvršiti brzo i jednostavno dovodenjem novih ljudi u oružane snage, pokazalo se da je to složeniji i dugotrajniji proces. Uporaba najmodernijih sredstava vojne tehnike, naoružanja i opreme, od kojih se neka koriste prvi put, te uvažavanje suvremenih načela ratne vještine, moguće je samo pod pretpostavkom vrhunske vojnoprofesionalne stručnosti i kompetentnosti, prije svega zapovjednih struktura. Zbog toga Slovenija, koja ozbiljno računa na ulazak u NATO, intenzivno školuje svoje časnike u Središtu vojnih škola, Središtu za obrambeno osposobljavanje, na Sveučilištu,⁴⁴ te na zapadnim vojnim učilištima.

Slovenska vojska ima sljedeće osnovne zadaće:

- provođenje vojnog osposobljavanja za oružanu borbu i druge oblike vojne obrane;

⁴²Vojni rok u Sloveniji traje sedam mjeseci i služi se u postrojbama i zavodima oružanih snaga. Na služenje vojnog roka novaci se upućuju, ako su ocijenjeni kao sposobni ili radno sposobni za vojničku službu, u kalendarskoj godini u kojoj navršavaju 19 godina života.

⁴³Doktrina vojaške obrambe, *Slovenska vojska*, broj 104/1995., str. 6-9.

⁴⁴Najveći broj kadrova za slovenski sustav obrane i vojsku školuje se na četverogodišnjem dodiplomskom Studiju obramboslovja na Fakultetu za društvene znanosti i postdiplomskom studiju nacionalne i međunarodne sigurnosti na istom fakultetu.

- provođenje bojeve pripravnosti;
- u slučaju napada na državu provodi vojnu obranu;
- u slučaju prirodnih i drugih nesreća, sukladno svojoj organizaciji i opremljenosti, sudjeluje u zaštiti i spašavanju;
- izvršava obveze koje je država preuzela u međunarodnim organizacijama.⁴⁵

Za izvršavanje ovih zadaća, oružane snage Republike Slovenije sastoje se od združenih, taktičkih i operativnih postrojba organiziranih i opremljenih za djelovanje na području cijele države i za izvođenje svih vrsta borbenih djelovanja. Organizacijska i funkcionalna rješenja oružanih snaga, iako ne potpuno, u dobroj su mjeri primjerena uklanjanju vanjskih i unutarnjih opasnosti. Oružane snage nemaju djelotvorno ratno zrakoplovstvo ni mornaricu, već samo “nukleuse” bez zrakoplovstva i ratnih brodova. Gdje će Slovenija nabaviti borbene zrakoplove i hoće li od nekih zemalja NATO-a kupiti raketne čamce, ili će obranu morskoga ruba organizirati obalnim topništvom, još je uvijek nepoznato. Trećinu slovenskih oružanih snaga i njihove moći čine oklopne postrojbe s tenkovima T-55 i M-84, kao i brojno oružje za vatrenu potporu kopnene vojske. Uspoređujući parametre “oklop-pokretljivost” slovenskih oružanih snaga, zamjetna je njihova dobra uravnoteženost.⁴⁶

Oružane snage Republike Slovenije opremljene su uglavnom naoružanjem koje su sačuvale prilikom razoružavanja teritorijalne obrane početkom 1990. godine, ili zarobile u lipanjsko-srpanjskom ratu 1991. godine. To je uglavnom lako pješačko naoružanje, protuoklopna i protuzrakoplovna sredstva, topničko oružje i nešto oklopnih sredstava (tenkova T-54; T-72 i T-80 te borbenih vozila pješništva BVP-80). Slovenija se uglavnom nastoji riješiti naslijeđenih i zaplijenjenih vrsta oružja od bivše federalne vojske i na svjetskom tržištu nabavljati novo suvremeno naoružanje, koje bi više odgovaralo strategiji obrane i omogućilo brži ulazak Slovenije u NATO.

⁴⁵Članak 37. Zakona o obrambi Republike Slovenije, *Uradni list Republike Slovenije*, broj 82/1994.

⁴⁶Dok je, primjerice, u ruskoj oklopnoj bojni omjer tenkova i oklopnih transportera od 40:3 izuzetno nepovoljan, a nije povoljan čak ni u takvoj njemačkoj bojni jer iznosi 28:16, kao ni u talijanskoj gdje iznosi 32:25, slovenska oklopna bojna odnosom 26 tenkova prema 23 oklopna transportera ima gotovo uravnotežen omjer, što je dokaz da su slovenske oružane snage ponajprije respektibilna kopnena sila.

Tablica 4: Naoružanje Slovenske vojske

Ukupan broj vojnika:	62.550 (5.500 novaka)
KoV	9.550 (5.050 novaka)
Tankovi	109 (50 M-84, 53 T-55, 6 T-34)
Izviđačka vozila	16 BRDM-2
Oklopni transporteri	62 M-80
Višecijevni bacači raketa	60 (128 mm: 56 M-71, 4 M-63)
Minobacači	72 (120 mm: M-52)
Rakete zemlja-zrak	9 SA-9
Zračne snage	110
Helikopteri	8 (1 AB-109, 7 B-412, 2 B-206)
Rakete zemlja-zrak	50 Strela

Izvor: *The Military Balance 1996-1997.*

Civilna obrana

Civilna obrana u Republici Sloveniji obuhvaća najnužnije obrambene i zaštitne mjere i aktivnosti s kojima se uz pomoć nevojnih sredstava podupire i dopunjava vojni, te jača nevojni otpor agresoru. Pri tome se postavlja uvjet da pripreme i djelovanje civilne obrane moraju biti organizacijski i funkcijski usklađene s pripremama i izvođenjem vojne obrane. Civilna obrana uključuje gospodarsku obranu, obrambene pripreme državnih i drugih organa, psihološku obranu i druge oblike neoružanog otpora agresoru.

Gospodarska obrana podrazumijeva nužne pripreme za osiguranje materijalnih, zdravstvenih i drugih potreba obrambenih, sigurnosnih, zaštitnih i drugih snaga, te stanovništva u ratu. Obrambene pripreme državnih i drugih organa imaju za cilj osigurati njihov rad i u najtežim ratnim uvjetima. Psihološka obrana obuhvaća pripreme za djelovanje masovnih medija u ratu te psihološko i propagandno djelovanje usmjereno prema agresoru. Neoružani otpor obuhvaća različite oblike aktivnosti kojima se agresoru onemogućava nadzor institucija društva i podupire oružani otpor. Svatko ima pravo sudjelovati i izvoditi neoružane oblike otpora.

Odnos Slovenija - NATO

U izgradnji sustava nacionalne sigurnosti i oružanih snaga i u njihovom prilagođavanju NATO standardima, Slovenija se suočava s problemima ka-

rakterističnim za zemlje u tranziciji. Oni se mogu svrstati u četiri osnovne skupine. Prva skupina problema odnosi se na konverziju vojne industrije, koja je u Sloveniji bila razvijena kao dio vojne industrije SFRJ, a zapošljavala je znatan broj ljudi (Iskra, Litostroji, TAM). Raspadom SFRJ i nestankom sigurnih tržišta u zemljama Trećeg svijeta vojna industrija je doživjela krah, a njezina konverzija traži golemo financijska ulaganja.⁴⁷ Druga skupina problema proizlazi iz tijeka procesa depolitizacije vojske koja je još uvijek pod utjecajem politike, i to iz dva područja - stranačkog i institucionalnog.⁴⁸ Treća skupina problema odnosi se na obuku vojnika i posebno časnika prema NATO standardima. Četvrta skupina problema vezana je za popunu oružanih snaga. Ovi problemi rješavaju se postupno i podijeljena su mišljenja o stupnju njihove riješenosti. Nakon što Slovenija nije ušla u prvi krug zemalja za primanje u NATO, kritičari dosadašnje politike nacionalne sigurnosti postali su glasni, tražeći odgovornost vladajućih stranaka.

Slovenija plaća veliku cijenu svog ulaska u "Partnerstvo za mir", što je usporilo početne gospodarstvene pomake i nametnulo nove poreze građanstvu. Za razvoj i usklađivanje organizacije Slovenske vojske s NATO standardima, građanima je uveden porez kojim se godišnje treba prikupiti 8,8 milijardi tolara, odnosno do 2003. godine 76,6 milijardi tolara.⁴⁹ Zbog toga građani više nisu tako naklonjeni razvoju oružanih snaga, kao što je to bilo u vrijeme rata 1991. godine. Na to ukazuju i rezultati ispitivanja javnog mnijenja o ulasku Slovenije u NATO pakt, koji su prikazani u Tablici 5.

⁴⁷Da bi se ubacila na izuzetno zasićeno svjetsko tržište naoružanja, Slovenija se uključila u nedozvoljenu trgovinu tenkovima za Iran, što je sredinom 1996. godine otkrila CIA, a objavio The Washington Times.

⁴⁸O tome više vidi u Zgaga, Blaž, Organiziranost obrambenog sistema Republike Slovenije nekompatibilna z NATOVO - "Bosa in slepa" vojska, *Revija obramba*, broj 3/1997., str. 6-7.

⁴⁹Članak 2. Zakona o zagotavljanju sredstev za realizaciju temeljnih razvojnih programov obrambnih sil Republike Slovenije v letih 1994-2003., *Uradni list Republike Slovenije*, broj 13/1994.

Tablica 5: Stavovi građana o najučinkovitijem ostvarivanju vojne sigurnosti
 Pitanje: *Kako bi Slovenija, po vašem mišljenju, u budućnosti najučinkovitije ostvarila vojnu sigurnost?*

Ponuđeni odgovori	% ispitanika
1. Dobrim međususjedskim odnosima	75,6
2. Obrambenim sporazumima s drugim državama	50,4
3. Jačanjem Slovenske vojske	31,1
4. Jačanjem Slovenske policije	18,7
5. Uključivanjem u NATO	40,5
6. Samostalnom vojskom u okviru sveeuropskih OS	21,3
7. Slovenija nije vojno ugrožena	5,7
8. Ne mogu ocijeniti	5,9

Izvor: Kotnik, Igor, Ali smo se Slovenci pripravljeni uključiti v zvezo NATO? *Revija obramba*, broj 6/1995., str. 5.

Uz ove rezultate koji uključivanje u NATO kao izvor slovenske vojne sigurnosti stavljaju na treće mjesto, treba spomenuti i anketu koju je objavio list *Delo* početkom ožujka 1997. godine, prema kojoj je 2/3 Slovenaca za priključenje svoje države NATO-u, ali je čak 68,4% ispitanika protiv stacioniranja NATO baza na teritoriju Slovenije; 78% anketiranih smatralo je kako je dovoljno da njihove postrojbe sudjeluju u vojnim vježbama NATO-a, što se već i dogodilo.

Slovenija, kao i drugi kandidati za prijem u NATO, mora ispunjavati tri osnovna preduvjeta: mora izvršiti temeljitu reorganizaciju i prilagodbu vlastitih oružanih snaga standardima NATO-a, koji su izuzetno strogi⁵⁰; mora stvoriti stabilne demokratske uvjete u zemlji⁵¹ i riješiti sve sporove sa susjedima. Također, utjecaj na primanje u članstvo ima geostrateški položaj neke zemlje i geopolitičke pogodnosti. Budući da Slovenija na

⁵⁰Mijenjanje postojeće vojne infrastrukture vrlo je zahtjevno u pogledu naoružanja, izobrazbe vojnika, popune oružanih snaga, vođenja i zapovijedanja, te nadzora vojske. Isto tako, svaka zemlja treba bez nejasnoća javno predstaviti vlastitu sigurnosnu situaciju i ukupne obrambene kapacitete, pri čemu se mora javno reći koliki je obrambeni proračun, dati podatke o vlastitoj vojnoj industriji, bez ustezanja i dvosmislenosti navesti točan broj postrojba, broj djelatnih vojnika i časnika, realni broj pričuve, broj oružja, poglavito teškog, njegovu starost, porijeklo i slično.

⁵¹Oni podrazumijevaju nepostojanje unutarnjih sukoba, neuključenost u vojne sukobe, privrženost demokraciji i postojanje političkog nadzora nad vojskom.

madriškom sastanku nije primljena u članstvo NATO-a zajedno s Poljskom, Češkom i Mađarskom, očito nije ispunila sve postavljene preduvjete. Tako su se ispunila predviđanja nekih slovenskih stručnjaka koji su tvrdili, polazeći od postojećih problema u prilagođavanju NATO kriterijima, da većina zemalja ne može očekivati skoro punopravno članstvo u ovom vojnopolitičkom savezu. Prema njihovom mišljenju, Republika Slovenija može računati da bi mogla postati punopravnom članicom NATO-a tek 2005. godine.⁵² Ipak se može očekivati da to bude ranije, odnosno do kraja stoljeća.

Zaključak

Slovenija kao jedna od republika bivše SFRJ, zahvaljujući pripremama u okviru federacije i ne dopustivši razoružanje teritorijalne obrane koja je bila u nadležnosti republika, uspješno se suprotstavila intervenciji federalne vojske u lipanjsko-srpanjskom ratu 1991. godine. Izašavši iz tog rata kao politički i vojni pobjednik, Slovenija je započela izgradnju novog sustava nacionalne sigurnosti, utemeljenog na stranim iskustvima, vlastitoj povijesti, te stavovima javnosti i vodećih političkih stranaka.

Polazeći od navedenih i svih drugih relevantnih činitelja, Državni zbor Republike Slovenije je 1993. godine usvojio temeljni dokument o nacionalnoj sigurnosti, u kojem je nacionalna sigurnost Republike Slovenije definirana kao stanje u kojem se ostvaruje zaštita ljudskih prava i temeljnih sloboda, uravnotežen gospodarski, socijalni i kulturni razvoj te ostvarivanje drugih životnih interesa, djelovanje demokratske, pravne, suverene i teritorijalno jedinstvene i nedjeljive države Republike Slovenije. Kao glavni oblici ugrožavanja tako definirane nacionalne sigurnosti posebno se ističu: vojno ugrožavanje nacionalne sigurnosti; ugrožavanje unutarnje sigurnosti i ugrožavanje životnog prostora Republike Slovenije.

Definirana je i politika nacionalne sigurnosti Republike Slovenije kao cjelina političkih, ekonomskih, socijalnih, ekoloških, pravnih, obrambenih, sigurnosnih i drugih opredjeljenja, aktivnosti i mjera s kojima se ostvaruje što veći stupanj nacionalne sigurnosti, a što je temeljni cilj politike nacionalne sigurnosti. Pod sustavom nacionalne sigurnosti Republike Slovenije, podrazumijeva se cjeloviti mehanizam koji ostvaruje nacionalnu sigurnost, sprečavanjem i otklanjanjem ugrožavanja temeljnih vrijednosti u skladu s ustavno i međunarodno priznatim standardima razvijenih parlamentarnih demokracija te međunarodnih organizacija. Sustav nacionalne sigurnosti sastoji se od obrambenog sustava, u kojeg spadaju oružane snage i civilna obrana; sigurnosnog sustava, u kojeg spadaju unutarnji poslovi i obavještajno-sigurnosna djelatnost, te sustava zaštite i spašavanja.

⁵²Geršak, Teodor, NATO-Slovenija, *Revija obramba*, broj 3/1995., str. 4.

Najveća pozornost u sustavu nacionalne sigurnosti posevećana je Slovenskoj vojsci. Budući da prije uspostavljanja samostalnosti nije imala vlastite oružane snage, izuzev teritorijalne obrane, Republika Slovenija nije suočena s reorganizacijom postojećih, već izgradnjom potpuno novih oružanih snaga. U tome polazi od najviših zapadnih standarda i prosudbe stanja u ne baš jednostavnom vojno-političkom okruženju. U cilju da što prije izgradi vlastite oružane snage i uskladi ih sa zapadnim standardima, Slovenija je 2. ožujka 1994. primljena u "Partnerstvo za mir", dok bi se definitivno učlanjenje u NATO moglo očekivati u drugom krugu zemalja, do kraja stoljeća. Do tada će Slovenija morati, kao i drugi potencijalni kandidati, ispunjavati tri osnovna preduvjeta: izvršiti temeljitu reorganizaciju i prilagodbu oružanih snaga standardima NATO-a, koji su izuzetno strogi; stvoriti stabilne demokratske uvjete u zemlji i riješiti sve sporove sa susjedima.

Literatura

Bebler, Anton (ur.), Central-Eastern Europe and Euro-Atlantic Security - Proceedings of the International Conference, Faculty of Social Sciences - Defence Research Center, Ljubljana, 1997.

Bebler, Anton, Kako varna boš moja dežela, *Revija obramba*, broj 4/1991., str. 7-13.

Geršak, Teodor, NATO-Slovenija, *Revija obramba*, broj 3/1995., str. 3-4.

Grizold, Anton (ur.), *Razpotja nacionalne varnosti - obramboslovne raziskave v Sloveniji*, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana, 1992.

Grizold, Anton, The National Security of Slovenia: The View of Public Opinion, *Balkan Forum*, broj 3/1995., str. 173-205;

Janša, Janez, *Premiki - nastajanje in obramba slovenske države 1988-1992*, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1992.

Jelušič, Ljubica, *Legitimnost sodobnega vojaštva*, FDV, Ljubljana 1997.

Jović, Borislav, Poslednji dani SFRJ - izvodi iz dnevnika, *Politika*, Beograd, 1994.

Kadijević, Veljko, Moje viđenje raspada, *Politika*, Beograd, 1993.

Kotnik, Igor, Predstavitev rezultatov javnomnenjske raziskave o odnosu slovenske javnosti do NATO, u *Slovenija i NATO* (zbornik), Atlantski svet Slovenije, Ljubljana, 1995., str. 80-90.

Kotnik, Igor, Ali smo se Slovenci pripravljeni vključiti v zvezo NATO? *Revija obramba*, broj 6/1995., str. 4-6.

Kožar, Jernej (ur.), Armed Conflicts in the Balkans and European Security (international conference), Ministry of Defence - Center for Strategic Studies, Ljubljana, 1993.

Malešič, Marijan, Civilna obramba u sistemu nacionalne varnosti, u *Razpotja nacionalne varnosti*, FDV, Ljubljana, 1992.

Ministarstvo za obrambo Republike Slovenije, *Revija obramba*, broj 7/1996., str. 8-11.

Obrambene snage Republike Slovenije - Slovenska vojska, *Revija obramba*, broj 7/1996., str. 14-20.

Peinkihar, A., Vojaška ogroženost Slovenije danes, *Obramba*, 1/1995., str. 4-7.

Peršak, Teodor: Vloga vlade v novem ustavnem sistemu, *Teorija in praksa*, 3-4, (1992.), str. 310 -312.

The Military Balance 1996.-1997., Institute for Strategic Studies, London, 1990., str. 63-66.

Vojna v Sloveniji - od napadov na JLA do zmage nad JA, Mednarodno tiskovno središče, Ljubljana, 1991.

Zagorac, Vladimir, Prisluskvivanje u slovenskom parlamentu, *Večernji list*, 11.03.1995.

Zagorac, Vladimir, Sukob slovenskih ratnika, *Večernji list*, 21.08.1993.

Zgaga, Blaž, Bo potrebna nova doktrina, *Revija Obramba*, broj 1/1997., str. 4-7.

Zgaga, Blaž, Organiziranost obrambnega sistema Republike Slovenije nekompatibilna z NATOVO - "Bosa in slepa" vojska, *Revija obramba*, broj 3/1997., str. 6-7.

Dokumenti

Doktrina vojaške obrambe, *Slovenska vojska*, broj 104/1995., str. 6-9.

Program Socijaldemokratske stranke Slovenije - nacionalna varnost, *Internet*: <http://www.sds.si/1-prohtml.12>

Program Slovenskih kršćanskih demokrata - obramba države, *Internet*: <http://www.skd.si/stranka/program.html>

Program Združene liste - mednarodna varnost in obramba, *Internet*: <http://www.zlsd.si/program/program12.htm>

Program Liberalnih demokrata Slovenije - Varnosna politika, obramba in zaštita, *Internet*: <http://www.lsd.si/LDS/prog 9.html>

Rezolucija o izvorišnim osnovama nacionalne sigurnosti Republike Slovenije, *Uradni list Republike Slovenije*, broj 71/1993.

Ustava Republike Slovenije, Mavrica d.o.o., Celje, 1991.

Zakon o obrambi Republike Slovenije, *Uradni list Republike Slovenije*, broj 82/1994.

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o Vladi Republike Slovenije usvojen 16.4.1996.

Zakon o zagotavljanju sredstev za realizaciju temeljnih razvojnih programov obrambnih sil Republike Slovenije v letih 1994-2003., *Uradni list Republike Slovenije*, broj 13/1994.

Siniša Tatalović

*NATIONAL SECURITY OF THE REPUBLIC OF
SLOVENIA*

Summary

The Republic of Slovenia, having obtained independence and sovereignty in the June-July war of 1991, launched the intensive build-up of the system of national security. As guidelines it used the experiences of other states, its own historical experience and the attitudes of the public and the political parties. The analysis of Slovenian national security shows that the threats to it come in the forms of military threats, internal threats and the threat to the living space. This was the reason that the system of national security was outlined as including the defense system, the security system, and the system of protection and preservation. Though encountering momentous problems in the build-up of the system of national security (particularly its military aspect), Slovenia has made remarkable shifts in order to embrace the NATO standards. However, it was not enough and Slovenia was not among the countries that were admitted to this organisation in the first wave - Poland, Czech Republic and Hungary.